

POLICY BRIEF 2025:5

Näkökulmia ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja poliittisen päätöksenteon tueksi.

Tämä julkaisu on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2023 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa. Julkaisun sisälöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö välttämättä edusta valtioneuvoston näkemystä.

Syrjintäkokemukset ovat yhteydessä matalampaan poliittiseen luottamukseen ja heijastuvat poliittiseen osallistumiseen

Josefina Sipinen, Laura Koskimies, Ilkka Tiensuu, Eilina Gusatinsky

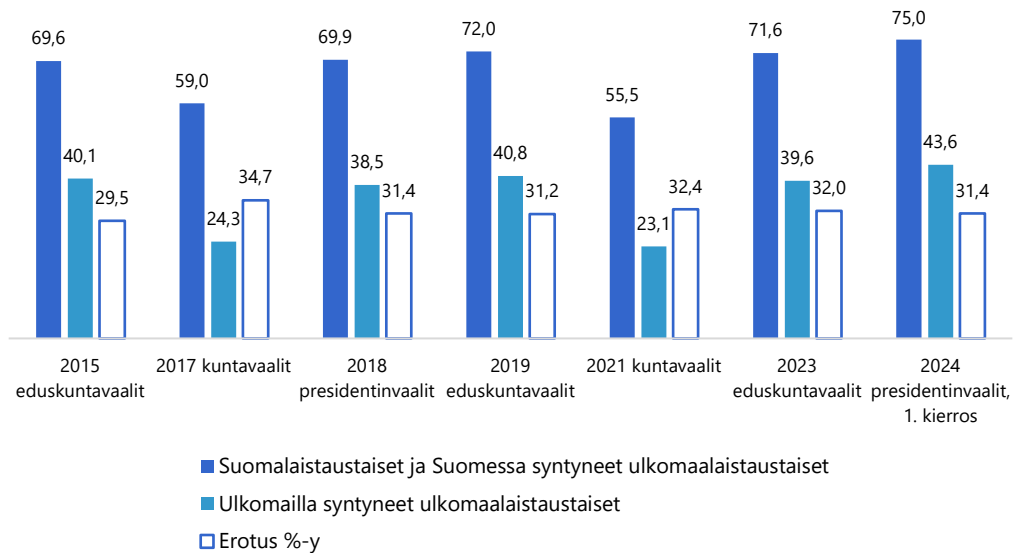
Maahanmuuttaneet ja heidän jälkeläistensä osallistuvat politiikkaan eri tavoin, ja osallistumisen tavat vaihtelevat paljon ryhmien välillä. Syrjintäkokemukset ovat yhteydessä aktiivisempaan poliittiseen osallistumiseen ja matalampaan poliittiseen luottamukseen. Tulokset korostavat tarvetta sitoutua pitkäjänteiseen rasisminvastaiseen työhön.

Johdanto

Ulkomaalaistaustaisten ja vieraskielisten suomalaisten yhteiskunnallinen osallistuminen (UTViS) -hankkeessa selvitettiin maahanmuuttaneiden ja heidän jälkeläistensä poliittisen osallistumisen tapoja. Hanke tuotti tietoa etenkin siitä, miten syntyperään, etniseen taustaan tai ihonväriin perustuvat syrjäytymiskokemukset heijastuvat poliittisen osallistumisen eri muotoihin ja poliittiseen luottamukseen.

Maahanmuuttaneiden ja heidän jälkeläistensä poliittinen osallistuminen vaihtelee oman ja vanhemman taustamaan mukaan

Maahanmuuttaneiden äänestysaktiivisuus on ollut selvästi valtaväestöä matalampaa kaikissa vaalityypeissä, siis myös valtiollisissa vaaleissa, joissa äänestäminen edellyttää Suomen kansalaisuutta. Vuosina 2015–2024 järjestetyissä vaaleissa ulkomaalaistaustaisten äänestysaktiivisuus on ollut noin 30 prosenttiyksikköä matalampi kuin suomalaistaustaisen väestön (kuvio 1).

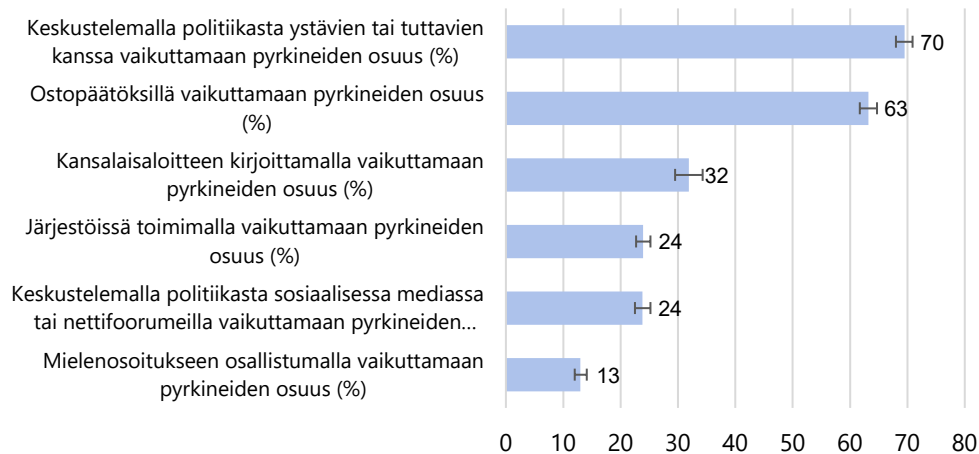
Kuvio 1. Äänestysaktiivisuus syntyperän mukaan eri vaalityypeissä (%)

Lähde: Kototietokanta 2020

Ryhmiä välillä on kuitenkin suuria kieli- ja taustamaakohtaisia eroja osallistumisaktiivisuudessa. Esimerkiksi somalinkielisten äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa 2021 oli 39,1 prosenttia, venäjänkielisillä 18,9 prosenttia ja vironkielisillä vain 12,5 prosenttia. Eduskuntavaaleissa 2023 sen sijaan somalinkielisistä äänioikeutetuista äänesti 34,1 prosenttia, venäjänkielisistä 40 prosenttia ja vironkielisistä 50,7 prosenttia.

Poliittinen osallistuminen kattaa laajasti eri osallistumistapoja, eikä matalaa äänestysaktiivisuutta voi suoraan tulkita poliittiseksi passiivisuudeksi. Maahanmuuttaneista noin kaksi kolmesta esimerkiksi kertoo pyrkineensä vaikuttamaan keskustelemalla politiikasta ystävien ja tuttavien kanssa sekä ostopäätöstensä kautta (kuvio 2).

Kuvio 2. Muiden poliittisen osallistumisen tapojen yleisyys maahanmuuttaneiden keskuudessa MoniSuomi-tutkimuksen valossa. 95 % luottamusvälit.

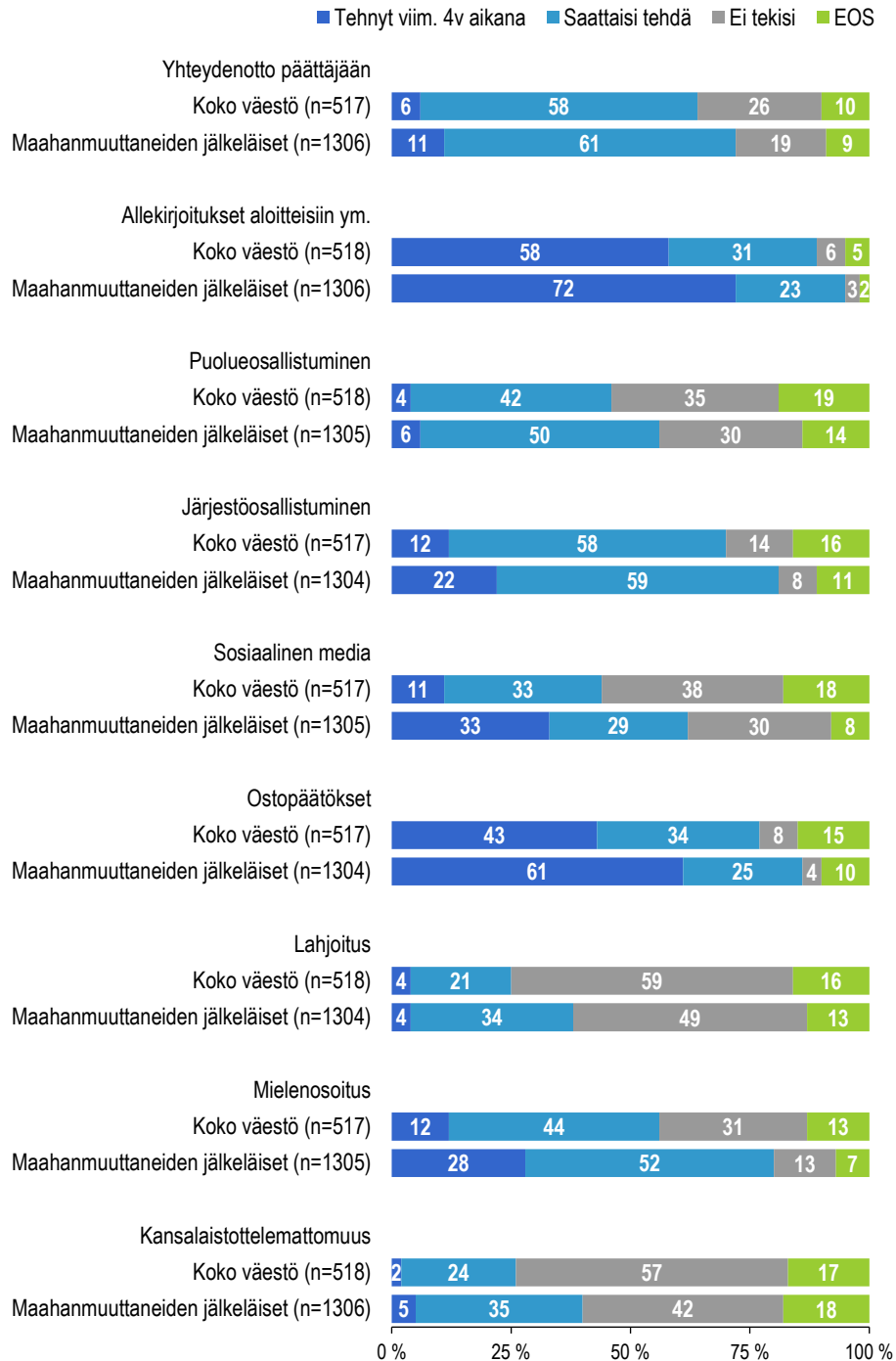
Lähde: MoniSuomi-työryhmä 2023.

Kuten äänestysaktiivisuudessa, myös muiden osallistumistapojen osalta havaitaan paljon vaihtelua taustamaaryhmittäin (Sipinen & Kuusio 2023). Esimerkiksi järjestötoiminnan kautta vaikuttaminen on yleisintä Afrikka (pl. Pohjois-Afrikka) -ryhmässä, jossa kolmannes (33 %) on pyrkinyt vaikuttamaan tällä tavoin 12 viime kuukauden aikana. Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka -ryhmässä mielenosoituksiin osallistuminen on yleisempää kuin muissa ryhmissä (19 %). Keskustelemalla politiikasta ystävien tai tuttavien kanssa vaikuttamaan pyrkineiden osuus on selvästi suurempi Venäjällä tai entisessä Neuvostoliitossa, Virossa ja muualla Euroopassa syntyneiden keskuudessa (74–80 %) kuin Afrikassa, Lähi-idässä tai Kaakkois-Aasiassa syntyneillä (57–59 %).

Maahanmuuttaneiden jälkeläisten äänestysaktiivisuudesta ei ole toistaiseksi saatavilla rekisteritietoa. UTViS-hankkeessa kerätyn kyselytutkimuksen valossa maahanmuuttaneiden jälkeläiset näyttäytyvät kautta linjan poliittisesti aktiivisempina kuin alle 35-vuotiaat väestössä keskimäärin, kun tarkastellaan muita osallistumisen tapoja kuin äänestämistä. Rauhanomaisiin mielenosoituksiin he ovat osallistuneet yli kaksi kertaa useammin kuin nuoret yleensä. Sosiaalisessa mediassa he ovat jakaneet tai tuottaneet poliittisia tai yhteiskunnallisia sisältöjä kolme kertaa niin usein kuin alle 35-vuotiaat koko väestössä (kuvio 3).

Kuitenkin esimerkiksi Norjassa äänestysaktiivisuus on selvästi matalampaa maahanmuuttajavanhempien lapsilla kuin muulla samanikäisellä väestöllä (Statistics Norway 2024), mikä korostaa tarvetta selvittää asiaa myös Suomen osalta.

Kuvio 3. Alle 35-vuotiaiden poliittinen osallistuminen koko väestössä ja maahanmuuttaneiden jälkeläisillä (%)

Lähde: Koko väestön osalta Eduskuntavaalitutkimus 2023; maahanmuuttaneiden jälkeläisten osalta Gen2-tutkimus. Julkaistu aiemmin Sipilä 2024.

Syrjintäkokemukset yhteydessä aktiivisempaan osallistumiseen

Maahanmuuttaneista useampi kuin joka neljäs (28 %) on kokenut syntyperään, etniseen taustaan tai ihonväriin perustuvaa syrjintää 12 viime kuukauden aikana (MoniSuomi-tutkimus kerättiin syyskuun 2022 ja maaliskuun 2023 välillä). Nämä syrjintäkokemukset ovat yhteydessä korkeampaan todennäköisyyteen osallistua mielenosoitukseen, allekirjoittaa kansalaisaloite, keskustella politiikasta lähipiirin kanssa, sosiaalisessa mediassa ja muualla verkossa sekä vaikuttaa ostopäätöksiin (kuvio 4).

Kuvio 4. Eri osallistumistapojen yleisyys maahanmuuttaneilla syrjintäkokemusten mukaan MoniSuomi-tutkimuksen valossa (%)

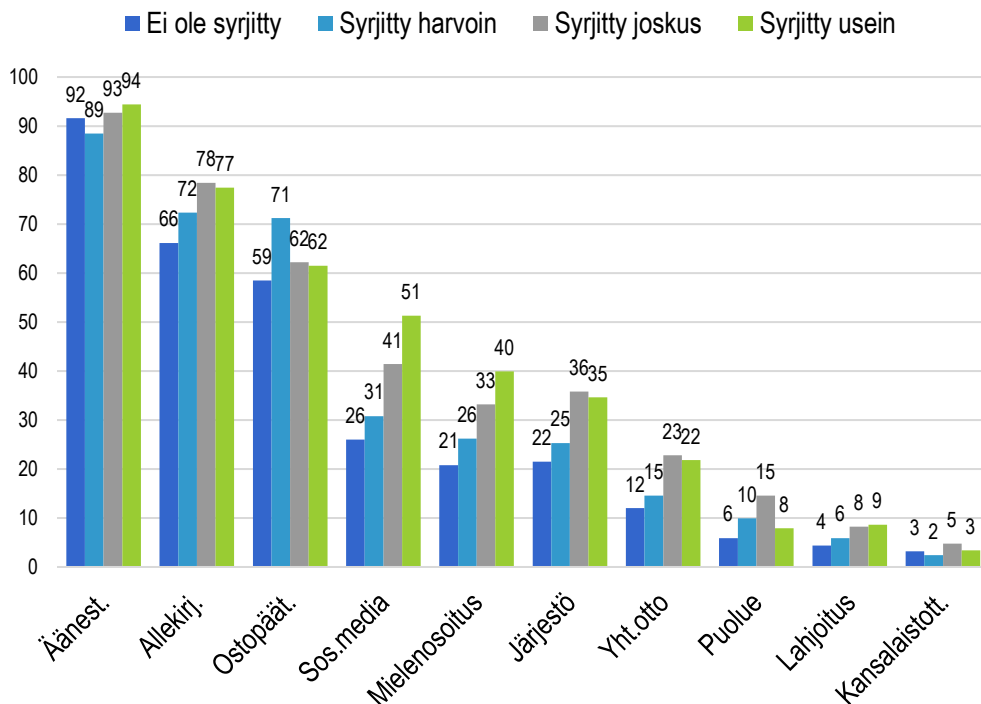
Lähde: Sipinen, Kuusio & Lilja 2024.

Huom. MoniSuomi-tutkimuksessa poliittisen osallistumista (pl. äänestäminen) kartoitettiin kysymällä "Oletko viimeisen 12 kk aikana pyrkinyt vaikuttamaan sinulle tärkeisiin asioihin...". Vastausvaihtoehdit olivat "usein", "joskus" ja "en lainkaan", joista kaksi ensimmäistä on yhdistetty.

Kuviossa esitetään logististen regressioanalyysien pohjalta lasketut mallivakioidut osallistumistasheet. Malleissa on vakioitu sukupuoli, ikä, koulutus, tulotaso, Suomen kansalaisuus, suomen/ruotsin kielen taito, muuttoikä, Suomessa asuttu aika, maahanmuuttosyy ja taustamaaryhmä. Kansalaisaloitteen voivat allekirjoittaa vain Suomen kansalaiset ja siksi ko. mallissa mukana vain kansalaisuuden saaneet. Asteriskeilla merkittyjen osallistumismuotojen kohdalla erot syrjintäkokemusten mukaan ovat tilastollisesti merkitseviä.

Maahanmuuttaneiden jälkeläisistä reilu neljännes (28 %) on kokenut syrjintää etnisen taustan, ihonvärin, äidinkielen, puhutavan tai uskonnon perusteella *viiden* viime vuoden aikana (Gen2-tutkimus kerättiin maaliskuussa 2023). Syrjintää näillä perusteilla kokeneet maahanmuuttaneiden jälkeläiset kertovat osallistuneensa aktiivisemmin politiikkaan kuin he, jotka eivät ole kokeneet vastaavaa syrjintää (kuvio 5). Esimerkiksi osallistuminen rauhanomaisiin mielenosoituksiin on lähes kaksi kertaa yleisempää usein syrjintää kokeneiden keskuudessa (40 %) kuin heillä, jotka eivät ole kokeneet syrjintää (21 %).

Kuvio 5. Eri osallistumistapoja käyttäneiden maahanmuuttaneiden jälkeläisten osuus syrjintäkokenemusten mukaan (%).

Lähde: Gen 2 -tutkimus.

Huom. Kuviossa esitetään logististen regressioanalyysien pohjalta lasketut mallivakioidut osallistumisasteet. Malleissa on vakioitu sukupuoli, ikä, koulutus ja asuinpaikka.

Gen 2 -kyselytutkimuksessa poliittisen osallistumisen eri muotoja kartoitettiin kysymällä äänestämisestä eduskuntavaaleissa 2023 ja seuraavien osallistumistapojen käyttämisestä neljän viime vuoden aikana: yhteydenotto poliittisiin päätöksentekijöihin; nimen kirjoittaminen aloitteisiin, vetoonmuksiin tai nimenkeräyksiin; osallistuminen poliittisen puolueen toimintaan; osallistuminen muun yhteiskunnallisen järjestön toimintaan; poliittisten tai yhteiskunnallisten tekstien, kuvien ja/tai muun vastaavan sisällön jakaminen tai tuottaminen sosiaalisessa mediassa; ostopäätökset, joilla voi kuluttajana vaikuttaa yhteiskunnallisiin tai poliittisiin asioihin; rahan lahjoittaminen ehdokkaalle tai poliittiselle puolueelle; osallistuminen rauhanomaisiin mielenosoituksiin; kansalaistotelemattomuuden osoittaminen osallistumalla väkivallattomaan laittomaan toimintaan.

Syrjintäkokemukset ovat yleisimpiä Afrikasta (pl. Pohjois-Afrikka) muuttaneilla (Moni-Suomi-tutkimuksen mukaan 41 % kokenut *viime* vuoden aikana) ja Afrikasta muuttaneiden jälkeläisillä (Gen2-tutkimuksen mukaan 75 % kokenut *viiden* viime vuoden aikana).

Syrjintäkokemukset ovat yhteydessä matalampaan poliittiseen luottamukseen

MoniSuomi-kyselytutkimuksessa maahanmuuttaneiden poliittista luottamusta mitattiin tiedustelemalla, kuinka paljon vastaajat luottavat Suomen hallitukseen ja tasavallan presidenttiin. Muuttajat on yhdistetty yhdeksi poliittista luottamusta kuvaavaksi mittariksi, joka saa arvoja välillä 1–7 siten, että suuremmat arvot mittaavat korkeampaa luottamusta. Poliittisen luottamuksen keskiarvo on 5,3, mikä kuvastaa varsin korkeaa keskimääräistä luottamusta maahanmuuttaneiden keskuudessa.

Syrjintää etnisen taustansa vuoksi kokeneilla on keskimäärin alhaisempi poliittinen luottamus (5,1) kuin heillä, jotka eivät kertomansa mukaan ole kokeneet syrjintää (5,4).

Gen2-kyselytutkimuksessa maahanmuuttaneiden jälkeläisten poliittista luottamusta mitattiin kysymällä vastaajilta, missä määrin he luottavat presidenttiin, eduskuntaan, Suomen hallitukseen, poliittisiin puolueisiin ja poliitikoihin 11-portaisella asteikolla, jossa 0 tarkoittaa ”ei luota ollenkaan” ja 10 tarkoittaa ”luottaa täysin”. Vertailu Eduskuntavaalitutkimus 2023 -aineistoon osoittaa, että täysi-ikäisten suomalaisten poliittisen luottamuksen keskiarvo 6,5 on yhden desimaalin tarkkuudella tismalleen sama maahanmuuttaneiden jälkeläisillä. Maahanmuuttaneiden jälkeläisten poliittinen luottamus ei siten vaikuta eroavan muusta väestöstä.

Usein syrjintää kokeneilla maahanmuuttaneiden jälkeläisillä poliittinen luottamus on kuitenkin matalampaa (5,8) kuin niillä, joita ei ole syrjitty lainkaan (6,5). Vanhempien taustamaan mukainen tarkastelu osoittaa, että Muu Afrikka -ryhmään kuuluvien vanhempien jälkeläisten poliittinen luottamus on matalampaa (6,0) kuin Kiina ja Kaakkois-Aasia -ryhmään (6,7), Venäjä ja entinen Neuvostoliitto -ryhmään (6,6) tai Muu Eurooppa ym. -ryhmään (6,5) kuuluvien vanhempien jälkeläisten poliittinen luottamus. Tämä liittyy syrjintäkokemuksiin ja suomalaisiin kuulumisen kokemuksiin. Kun ne huomioidaan, vanhempien taustamaan yhteys poliittisen luottamuksen tasoon pääosin katoaa.

Tuloksia tulkitessa on tärkeää pohtia, missä määrin kyselytutkimusten saavutettavuus on heikompi maahanmuuttaneilla ja heidän jälkeläisillään kuin väestössä keskimäärin.

MoniSuomi-tutkimukseen tosin oli mahdollista vastata 20 eri kielellä ja myös suullisesti puhelimesta, mikä voi madaltaa osallistumiskynnystä. Osa maahanmuuttaneista voi lähtömaansa poliittisen tilanteen vuoksi kuitenkin olla haluton vastaamaan poliittisia ja yhteiskunnallisia asioita koskeviin kysymyksiin tai olla taipuvainen vastaamaan sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla. Tämä voi antaa liian optimistisen kuvan luottamuksen tasosta vähemmistöjen keskuudessa.

Johtopäätökset

Osallistumisen tavat ja osallistumattomuuden syyt vaihtelevat suuresti ryhmien välillä, eivätkä samat toimenpiteet osallistumisen edistämiseksi siten sovi kaikille. Julkishallinnossa on tunnistettava eri ryhmien esteet osallistumiselle ja **kehitettävä joustavia tapoja esteiden purkamiseksi**.

Esimerkiksi **äänestysaktiivisuuden vahvistaminen maahanmuuttaneilla on tärkeä tavoite** paitsi siitä syystä, että äänestämällä he tulevat paremmin huomioiduiksi päätöksenteossa myös siksi, että maahanmuuttaneiden lapset kasvavat useammin perheissä, joissa vanhemmat eivät äänestä. Näin ollen **maahanmuuttaneiden lapset eivät keskimäärin saa kotoaan yhtä vahvaa tukea aktiivisen kansalaisuuden kehittymiselle kuin muu väestö**, mikä tarkoittaa, että osallistumattomuudella on ylisukupolvisia seurauksia.

Maahanmuuttaneet ja heidän jälkeläisensä kokevat Suomessa syntyperään, etniseen taustaan tai ihonväriin perustuvaa syrjintää. **Syrjintäkokemukset** ovat tämän tutkimushankkeen aineistojen valossa **yhteydessä aktiivisempaan poliittiseen osallistumiseen** mutta toisaalta **matalampaan poliittiseen luottamukseen**. Tämä kertoo siitä, että **osallistuminen voi kummuta myös voimakkaista epäoikeudenmukaisuuden ja eriarvoisuuden kokemuksista**. Syrjintäkokemukset voivat olla yhteydessä myös matalampaan poliittiseen osallistumiseen, mutta tähän ryhmään kuuluville todennäköisyys osallistua myös kyselytutkimuksiin on oletetusti matalampi.

Hyvien väestösuhteiden edistäminen eli **syrjinnän ja rasismien ennaltaehkäisy ja kitkeminen** ovat kuitenkin tärkeitä tavoitteita suomalaiselle poliittiselle järjestelmälle ominaisen korkean luottamuspääoman säilyttämiseksi.

Suosituksset

- Suunnitellaan osallistumista edistäviä toimenpiteitä pitkäjänteisesti yhdessä maahanmuuttaneiden ja maahanmuuttajajärjestöjen kanssa, jotka tuntevat kohderyhmät ja heidän tarpeensa. Näin voidaan tunnistaa kutakin ryhmää koskettavat merkittävimmät esteet osallistua ja löytää niihin parhaat kohde-ryhmälähtöiset ratkaisut.
- Vahvistetaan kuntien edellytyksiä tarjota laadukkaita ja vaikuttavia kotoutuspalveluita, joiden avulla maahanmuuttaneet voivat kasvattaa resurssejaan osallistua yhteiskuntaan ja politiikkaan (ml. suomen/ruotsin kielen taito, poliittista järjestelmää koskeva tietämys, vahvat siteet suomalaiseen yhteiskuntaan).
- Edistetään maahanmuuttaneiden vuorovaikutusta suomalaisten ja suomalaisen yhteiskunnan kanssa, sillä kulttuurinen kiinnittyminen tukee poliittista osallistumista.
- Torjutaan rasismia ja edistetään yhdenvertaisuutta pitkäjänteisesti hallituskaudet ylittävillä ohjelmilla ja resursseilla.
- Vahvistetaan viranhaltijoiden tietoa syrjinnästä ja sen ehkäisemisestä sekä rakenteellisista tekijöistä, jotka vaikuttavat eri ryhmien osallistumiseen.
- Edistetään hyviä väestösuhteita lisäämällä suomalaisten tietoisuutta rasismista ja sen ehkäisemisestä.
- Panostetaan laadukkaaseen ja pitkäjänteiseen tiedonkeruuseen eri väestöryhmien osallistumisesta ja sen esteistä:
 - Kerätään edustavilla väestökyselyillä säännöllistä seurantatietoa poliittisesta osallistumisesta ja siihen heijastuvista poliittisista arvoista ja asenteista maahanmuuttaneiden ja heidän jälkeläistensä keskuudessa eri ryhmässä.
 - Otetaan käyttöön sähköinen vaalilista koko maassa, joka mahdollistaa luotettavan tiedon keräämisen eri vähemmistöryhmien vaaliosallistumisesta.
 - Tuotetaan rekisteripohjaista seurantatietoa maahanmuuttaneiden jälkeläisten äänestysaktiivisuudesta.

Tutkimusaineistot

- *Kansallinen tutkimus ulkomailla syntyneiden terveydestä, hyvinvoinnista ja palveluista (MoniSuomi).* Vuosina 2022 ja 2023 toteutetun MoniSuomi-kyselytutkimuksen kohdejoukon muodostivat 20–74-vuotiaat Suomessa asuvat ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset. Kyselytutkimukseen osallistui 7838 henkilöä. MoniSuomi-tutkimuksen on kerännyt THL ja sen yhteistyökumppaneina ja rahoittajina toimivat työ- ja elinkeinoministeriön kotoutumisen osamiskeskus sekä Helsingin, Espoon, Vantaan ja Turun kaupungit.
- *Gen 2 -kyselytutkimus.* UTViS-hanke suunnitteli ja keräsi Åbo Akademin yhteiskuntatieteen tutkimuslaitoksen hallinnoimassa, FIRIPO-tutkimusinfrastruktuuriin kuuluvassa Gen 2 -paneelissa kyselytutkimuksen maahanmuuttaneiden Suomessa syntyneiden lasten keskuudessa. Kyselyt kerättiin kahdessa osassa keväällä ja syksyllä 2023. Molempiin kyselyihin vastanneita on yhteensä 2156 henkilöä.

Lähteet

Eduskuntavaalitutkimus 2023 / von Schoultz, Å. & Strandberg, K. (2023). Eduskuntavaalitutkimus 2023 [data]. Dataversio 1.0 (2024-06-12). Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto [jakaja]. <https://doi.org/10.60686/t-fsd3875>

Kototietokanta. Äänestysaktiivisuus [verkkojulkaisu]. Taulukko: 11ex -- Äänestysaktiivisuus (Rek), 1924–2024. Helsinki: KEHA-keskus. [viitattu 29.4.2025]. Saantitapa: https://kototietokanta.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kotoutumisenindikaattorit/Kotoutumisenindikaattorit__osall/01seurInd_osall_pxt_11ex.px/

MoniSuomi-työryhmä (2023). MoniSuomi-tutkimuksen 2022–2023 perustulokset. [Verkkosivu]. <https://repo.thl.fi/sites/monisuomi/monisuomi22/index.html>

Sipinen, J. (2024). Maahanmuuttaneiden jälkeläisten merkitys Suomen politiikassa kasvaa. Poliitikasta.fi-verkkolehti 8.2.2024. <https://politiikasta.fi/maahanmuuttaneiden-jalkelaisten-merkitys-suomen-politiikassa-kasvaa/>

Sipinen, J., Kuusio, H. & Lilja, E. (2024). Maahanmuuttaneiden poliittinen kiinnittymisen Suomessa MoniSuomi-tutkimuksen valossa. Työpaperi 24/2024. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-303-4>

Sipinen, J. & Kuusio, H. (2023) Vaikuttaminen. Teoksessa: MoniSuomi-työryhmä (2023). MoniSuomi-tutkimuksen 2022–2023 perustulokset. [Verkkosivu]. <https://repo.thl.fi/sites/monisuomi/monisuomi22/index.html>

Statistics Norway (2024). Immigrants and the Local Election 2023. <https://www.ssb.no/en/valg/kommunestyre-og-fylkestingsvalg/artikler/immigrants-and-the-local-election-2023>

Lisätietoja:

Dosentti, YTT Josefina Sipinen, Tampereen yliopisto, +358 50 318 7681,
josefina.sipinen@tuni.fi

Ulkomaalaistaustaisten ja vieraskielisten suomalaisten yhteiskunnallinen osallistuminen (UTViS) -hanke on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2023 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa.

Hankkeen ohjausryhmän puheenjohtaja:

Asiantuntija Nina Suorsa

Oikeusministeriö nina.suorsa@gov.fi

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet